

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมโลกอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติ การปฏิรูปการศึกษาจึงถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับประเทศไทย (เกษม วัฒนชัย, 2545, หน้า 4)

ประเทศไทยได้เข้ามาสู่ยุคปฏิรูปการศึกษา โดยมีแนวคิดในการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ ตั้งแต่ช่วงก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงปัญหาการบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง จึงได้เสนอหลักการสำคัญในการปฏิรูปการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการกระจายอำนาจ โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักในการจัดการองค์การบริหารและการจัดการตามหลักกากระจายอำนาจ (สุวัฒน์ เงินน้ำ, 2544, หน้า 7) ดังนั้นการบริหารและการจัดการศึกษามีลักษณะแตกต่างกันไปจากเดิม โดยสถานศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารและการจัดการการศึกษามากขึ้น ทำให้ผู้บริหารจะต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ ซึ่งปัจจุบันได้เกิดแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการบริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้ (สุดสวาท ประไพเพชร, 2551, หน้า 17)

ปัจจุบันมีการนำแนวคิดเชิงบูรณาการมาใช้ในการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือด้านการศึกษา โดยนำศาสตร์ต่างๆ กระบวนทัศน์ ทฤษฎี โครงการ แผนการ แนวปฏิบัติ มาผนวกเข้าไว้ด้วยกัน โดยอาจนำการบูรณาการ หลักการของทฤษฎีต่างๆ ผนวกเข้ากับการบูรณาการแบบรูปธรรมสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ การบูรณาการมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคใหม่ที่ปัจจัยต่างๆ มีความเชื่อมโยงและซับซ้อน ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการจะช่วยให้ผู้บริหารพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนและสามารถนำสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในบริบทแวดล้อม มาช่วยเสริมให้สมบูรณ์และความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุดสวาท ประไพเพชร, 2551, หน้า 32) ซึ่งในยุคปัจจุบันการบริหารงานจะต้องมีการปรับรูปแบบการบริหาร รวมทั้งสถานศึกษาต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เป็นไปตามการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ กการบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปเป็นหลัก โดยจัดหน่วยงานที่ทำภารกิจเดียวกันหรือคล้ายกันให้อยู่ด้วยกันเพื่อให้การบริหารงานสามารถ

ตอบสนองตามแผนยุทธศาสตร์ได้เป็นผลสำเร็จ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารงานในเชิงบูรณาการ โดยเฉพาะการนำแนวคิดเชิงบูรณาการมาใช้ในการศึกษาศาสตร์ต่างๆ เรียกว่า การศึกษาในลักษณะสหวิทยา (multidisciplinary) โดยพยายามนำศาสตร์ในสาขาที่แตกต่างสาขาหนึ่งหรือหลายสาขามารวมเข้ากับศาสตร์ที่เป็นแกนหลักสาขาหนึ่ง เพื่อให้ศาสตร์นั้นมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การประยุกต์ใช้ที่มีประสิทธิภาพ การใช้วงจรเดมมิง (deming cycle) แสดงถึงหลักการทำงาน plan – do – check – action เพื่อการบริหารที่ดี การบริหารแบบ CEO ที่เน้นการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถเป็นผู้นำได้หลายรูปแบบในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์ ซึ่งเป็นผู้นำที่เก่งรอบด้าน มีวิธีการทำงานอย่างบูรณาการและเบ็ดเสร็จในตัวคนเดียวกัน จะต้องเป็นนักคิด นักอ่าน กล้าเสี่ยง และคิดบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ๆ เสมอ แนวคิดตามพระราชบัญญัติ รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจัดทำเป็นแผนบูรณาการแบบองค์รวม มีกระบวนการในการบูรณาการของชีวิตเป็นองค์รวมของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างมีสมดุล จากแนวคิดทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นรูปแบบการนำกระบวนการบริหารเชิงบูรณาการไปสู่การปฏิบัติตามรูปแบบที่หลากหลายโดยเน้นการบูรณาการ ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้หลักการบูรณาการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การบริหารเชิงบูรณาการนั้น ไม่มีรูปแบบเฉพาะตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการบริหารหรือบริบทอื่นๆ ของหน่วยงาน และที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้บริหารเองจะต้องเป็นผู้รู้จักวิธีคิดเชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การมองให้ครบหมายถึง มองลึก มองกว้าง มองไกล 2) รักการเรียนรู้ คือ รู้อย่างสหวิทยาการ 3) ต้องสลัดความเคยชิน ตื่นตัวรับรู้สภาวะแวดล้อม 4) มีความคิดในแง่บวก ถือว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำลาย 5) รักความสมานฉันท์ลอบคอดิจจากใจ และ 6) เพิ่มพูนจิตสาธารณะ ละเลิกความเห็นแก่ตัว (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546, หน้า 57) จะเห็นว่า หัวใจสำคัญของการบริหารเชิงบูรณาการคือ มุ่งผลประโยชน์ของลูกค้ำเป็นหลักกำหนดบทบาทของผู้นำเป็นแบบเจ้าภาพในการบริหารจัดการ รับผิดชอบงานทั้งหมดตั้งแต่เริ่มจนงานสำเร็จ ในการทำงานจึงต้องอาศัยผู้นำ โดยทำงานอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ การบริหารงานต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม มีการใช้ทีมงาน ทีมงานกำกับการทำงาน ทีมติดตามและประเมินผล โดยอาศัยการทำนโดยวิธีบริหารที่เป็นยุทธศาสตร์ โดยสรุปแล้วการที่จะบริหารเชิงบูรณาการนี้จะประสบผลได้นั้นผู้นำจะต้องมีปัจจัย 4 ด้าน (สมชาย เทพแสง, อรจิรา เทพแสง, และอัจฉริยา เทพแสง, 2552, หน้า 243)

สภาพการจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีพบว่า โรงเรียนในปัจจุบันเป็นระบบที่มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โรงเรียนมีอำนาจเพียงเล็กน้อยในการตัดสินใจและต้องปรึกษาหารือจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจจากส่วนกลางในเกือบทุกเรื่อง ผลที่ตามมาคือ ไม่สามารถแก้ปัญหา หรือแก้ปัญหาได้ไม่ทันการ ไม่ก่อให้เกิด

ผลทางการศึกษาและยังสร้างความซับซ้อนมากขึ้น สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติการของการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษา มีการควบคุมจากภายนอกอย่างใกล้ชิด บทบาทของสถานศึกษา จึงเป็นเพียงการรับคำสั่งจากหน่วยงานส่วนกลาง ไม่มีอำนาจในการคิดริเริ่มด้วยตนเอง (สกลพร โสภการีย์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์ฉวี จิตรบรรพต (2556) ที่กล่าวว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารการศึกษาพบปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไปในทุกโรงเรียนหรือทุกองค์การ เช่น ปัญหาในงานธุรการการเงิน อาคารสถานที่ เป็นต้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนั้น จะต้องแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานนี้เสียก่อน โดยการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่ของโรงเรียนได้ทราบอย่างชัดเจน รวมทั้งบริบทของโรงเรียนเป็นอยู่ เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ในการแก้ไขปัญหามาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ฉะนั้น การนำวิธีการแก้ไขปัญหามาจากโรงเรียนอื่น อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีบริบทต่างกัน วิธีการแก้ไขปัญหาก็ต้องต่างกันและต้องใช้ศิลปะและยืดหยุ่นตามความเหมาะสมที่ไม่มีหลักการตายตัวและบรรจุอยู่ในตำราอีก

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารเชิงบูรณาการเป็นหลักการบริหารสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกองค์การจะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี เพื่อให้ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารเชิงบูรณาการขององค์กร ส่งผลต่อให้การบริหารเชิงบูรณาการของสถานศึกษามีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน วิทยฐานะ และขนาดของสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน กำหนดนโยบายและเป้าหมาย พัฒนาการการบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษา และองค์กรอื่น

2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินโครงการบริหารเชิงบูรณาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2557 จำนวน 1,231 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 136 คน และครู จำนวน 1,095 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2557, หน้า 1-6)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane, 1967, pp. 886 - 887) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้คลาดเคลื่อนได้ 0.05 คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2553, หน้า 34) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 91 คน และครู จำนวน 211 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบ ประกอบด้วย

2.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 อายุ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี
- 2) 30 – 39 ปี
- 3) 40 – 49 ปี
- 4) มากกว่า 49 ปี

2.1.3 วุฒิการศึกษา

- 1) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.4 ประสบการณ์การทำงาน

- 1) ต่ำกว่า 10 ปี
- 2) 10 – 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปี

2.1.5 ตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

2.1.6 วิทยฐานะ

- 1) ไม่มีวิทยฐานะ
- 2) ชำนาญการ
- 3) ชำนาญการพิเศษขึ้นไป

2.1.7 ขนาดสถานศึกษา

- 1) ขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 1 – 120 คน)
- 2) ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)
- 3) ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 300 คน)

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ การบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

2.2.1 ด้านข้อมูล

2.2.2 ด้านวางแผนยุทธศาสตร์

2.2.3 ด้านระบบบริหารจัดการ

2.2.4 ด้านติดตามและประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารเชิงบูรณาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยนำศาสตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ การที่จะบริหารเชิงบูรณาการนี้จะประสบผลสำเร็จได้ผู้นำจะต้องมีปัจจัยประกอบด้วย ด้านข้อมูล ด้านวางแผนยุทธศาสตร์ ด้านระบบบริหารจัดการ และด้านติดตามและประเมินผล

ด้านข้อมูล หมายถึง การบริหารงานในด้านที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล วัตถุหรือสถานที่ ซึ่งข้อมูลอาจจะได้มาจากการสังเกต การเก็บรวบรวม การวัด ข้อมูลเป็นได้ทั้งข้อความ ตัวเลข ที่สำคัญจะต้องมีความเป็นจริงและต่อเนื่อง หรือข้อมูลดิบที่ยังไม่ผ่านการประมวลผล ซึ่งถูกรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ยังไม่มีความหมายในการนำไปใช้งาน ข้อมูลอาจเป็นตัวเลข ตัวอักษร สัญลักษณ์ รูปภาพ เสียง หรือภาพเคลื่อนไหว

ด้านวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การบริหารเชิงบูรณาการด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การบริหารกระบวนการในการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางของการกระทำ กำหนดขอบเขตวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

ด้านระบบบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการตนเองตามเงื่อนไขที่เหมาะสม ยืดหยุ่น กำหนดความต้องการของสถานศึกษาได้เอง จัดกิจกรรมทักษะกระบวนการ การวางแผนการจัดการองค์กรในสถานศึกษาที่บังเกิดผลต่อสถานศึกษาตามแผนที่วางไว้โดยระบบบริหารจำเป็นต้องบริหารจัดการ เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านติดตามและประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามความต้องการหรือไม่ ควรปรับปรุงหรือพัฒนาในส่วนใด การวัดเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบด้านปริมาณที่กำหนดเป็นจำนวนหรือตัวเลข สำหรับการประเมินผล เป็นกระบวนการที่นำผลการวัดมาจัดลำดับคุณภาพ โดยพิจารณาเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินว่าต่ำกว่าหรือสูงกว่าเกณฑ์

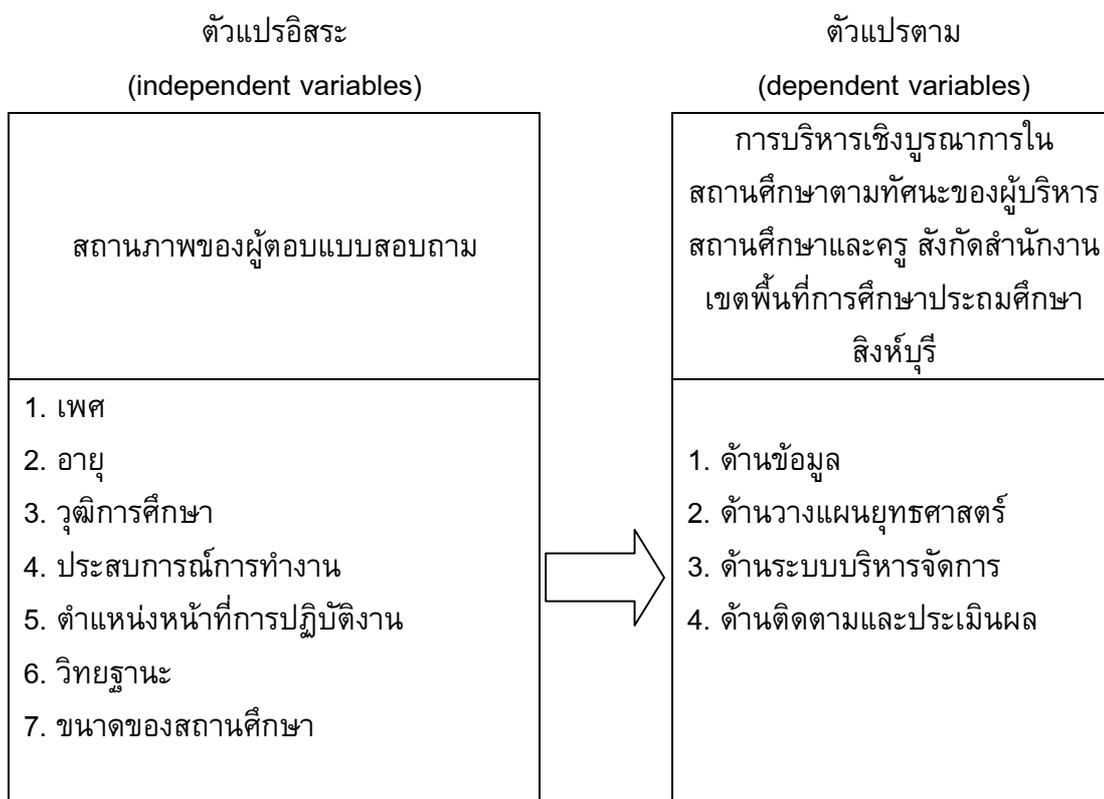
สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจัดการความรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

ครู หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่ในการสอนของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ตามแนวคิดของสมชาย เทพแสง, อรจิรา เทพแสง, และอัจฉริยา เทพแสง (2552, หน้า 243 – 244) ประกอบด้วย 1) ด้านข้อมูล 2) ด้านวางแผนยุทธศาสตร์ 3) ด้านระบบบริหารจัดการ และ 4) ด้านติดตามและประเมินผล

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

การบริหารเชิงบูรณาการในสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน วิทยฐานะ และขนาดของสถานศึกษา